

Ольга Шерстюк

*кандидат технічних наук, доцент, старший викладач кафедри філології,
Одеський національний морський університет
Одеса, Україна*

СУЧАСНИЙ ПІДХІД ДО ВИРІШЕННЯ ЛЕКСИЧНИХ ПРОБЛЕМ ПЕРЕКЛАДУ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Ключові слова: науково-технічна література, терміносистема, калькування, жаргонізми.

Важлива особливість сучасного етапу науково-технічного прогресу полягає у взаємному проникненні спеціальної термінології з одних галузей знань в інші. У зв'язку з цим нашу увагу привернула сфера інформаційних технологій, де дуже швидко відбуваються зміни, формуються нові поняття, виникають нові терміни. Характерною рисою цих лексичних одиниць є те, що, по-перше, значення терміна встановлюється в процесі передбачуваної домовленості, яка закріплюється держстандартами; по-друге, термін набуває певного лексичного значення в терміносистемі, існування якої залежить від розвитку науки.

Отже, актуальною проблемою для перекладачів є нормування української науково-технічної термінології. В огляді історії та сучасного стану цього питання виділяють п'ять основних підходів [1, с. 14]:

- формальний;
- етнографічний;
- консервативний;
- інтернаціональний;
- поміркований.

Головним для формального підходу є кількісний показник видання українських словників і заміни російських та іншомовних термінів власними [1, с.15].

Етнографічний підхід ґрунтується на ідеї відродження національної термінології, що передбачає повернення до словників майже всіх українських термінів, які вживалися у минулому столітті [1, с. 16].

Прихильники консервативного підходу виступають за збереження української науково-технічної термінології у такому вигляді, якого вона набула за радянського часу. Це так званий принцип "реальної мови" [1, с. 17].

Для інтернаціонального підходу характерне введення до української науково-технічної термінології великої кількості запозичень із західноєвропейських мов, особливо англійської та німецької [1, с.18].

Поміркований підхід передбачає упорядкування української науково-технічної термінології з урахуванням історичних, національних, інтернаціональних та політичних чинників і вироблення її оптимального варіанту [1, с.19].

Тому при відсутності терміносистеми в українській мові головною сучасною проблемою у перекладі є звичка калькувати нові одиниці з іноземних

мов [2, с. 60]. Значною мірою це стосується сфери комп'ютерних технологій, де потік проникнення англіцизмів є надзвичайно великим. Наприклад, „зміна масштабу зображення” перетворюється на „зумінг”, „пробуксовка” – на „трешинг”, а „чергування” – на „інтерлівінг”. Кожен день „підкидає” нові поняття, для найменування яких нерідко використовуються жаргонізми саме англomовного походження, що пов'язане з домінуючою роллю американської компанії Microsoft у розробці операційних систем. Слід зазначити, що жаргонізми є похідними від професійних термінів, запозичених з англійської мови. Наприклад, „гамовер” – несанкціонована зупинка комп'ютерної програми (від англ. „game over”); „мейло” – пошта (від англ. „mail”); „конектитися” – зв'язуватися, спілкуватися (від англ. „connect”); „кіляти” – повністю зупинитися (від англ. „kill”); „клікати” – натискати на клавіші мишки (від англ. „click”); „хард” – жорсткий диск (від англ. „hard disc”); „мак” – назва комп'ютера марки Macintosh.

Особливе місце посідають слова, що не мають семантичного мотивування, яким притаманні окремі морфофонетичні співпаданя з загальноживаною лексикою та професійними термінами [3, с. 310]. Так звану фонетичну мімікрію спостерігаємо у наступних прикладах: „лазар” – лазерний принтер; „вакса” – операційна система VAX; „сивуха” – назва комп'ютерної гри „Civilization”; „пентюх” – комп'ютер модифікації Pentium.

Жаргонізми певною мірою засмічують мову, але й потребують вивчення, бо деякі з них переходять у загальноживану лексику та назавжди залишаються у мові [4, с. 212-213].

Результатом активного розвитку термінологічної лексики у рамках англійської мови є прошарок спеціальної лексики – поширені системи наукової термінології. Аналіз сучасної англійської термінологічної лексики показує, що серед продуктивних термінотвірних засобів посідає значне місце метафора, яка надає лексиці яскравої образності. Дуже часто лише метафоричний термін дозволяє у процесі спілкування повідомити про своє розуміння суті явища чи об'єкту, які не мають ще встановленої назви. При цьому метафора містить такий об'єм інформації, який дозволяє їй виконувати функцію терміну. Метафора перекладається існуючими методами перекладу зі збереженням метафоричного переносу або без нього.

Отже, цілком логічним є висновок, що перекладач стикається й буде стикатися з певними труднощами під час перекладу, що є результатом постійного еволюційного процесу взагалі та розвитку науки і техніки зокрема. Як вище було зазначено, лексична система мови виявляється більш схильною до змін; і сучасними лексичними проблемами перекладу можна вважати:

- відсутність нормативної терміносистеми в українській мові;
- зловживання методом калькування при перекладі неологізмів та без еквівалентної лексики;
- засміченість пласта фахової лексики жаргонізмами;
- поява стилістично забарвленої лексики у науково-технічному жанрі.

Теоретична підготовленість і мистецтво перекладача виражається в умінні знаходити правильні рішення з розв'язання виниклих труднощів, а

також в умінні використовувати накопичений практичний досвід. Тільки володіючи різнобічними і спеціальними знаннями, перекладач може досягти повноцінного перекладу, повністю передати зміст перекладеного у відповідній оригіналу формі, не порушуючи при цьому норм мови, на яку робиться переклад.

Література

1. Retsker, Y.I. (2007). Technical translation, Drofa, ^[L]_[SEP]Moscow, Russia, 14-20.
2. Fedotov, A.V. (2002). The general theory of translation, Filosofiia tri, St.-Petersburg, Russia, 58-65. ^[L]_[SEP]
3. Komissarov, V.N. (2001). Modern translation, ETS, Moscow, Russia, 310-312. ^[L]_[SEP]
4. Arnold, I.V. (2002). Stylistics: modern English, Nauka, Moscow, Russia, 210-214.